

‘Yaptıklarım uzun zaman anlaşılmadı’

Türkiye çağdaş sanatının öncü isimlerinden Füsun Onur ve ablası İlhan Onur doğup büyüdüğü ve halen yaşadıkları Hayri Onur Yalısı'nı ileride müze eve dönüştürülmek üzere Vehbi Koç Vakfına bağışladı. Sanatçıyla “Kuzguncuk kırmızısı” adıyla da anılan yalılarında buluştuk.

Füsun Onur, ablası İlhan Onur'la doğup büyüdüğü ve halen yaşamlarını sürdürdükleri Hayri Onur Yalısı'nı bağışlama kararı almalarıyla birlikte üstlerinden büyük bir yükün kalktığını söylüyor.

HÜSEYİN GÖKÇE

gkc.huseyin@gmail.com

İstanbul'da rüzgarlı bir gün. Boğaz oldukça dalgalı. Sonbaharın soğuşu insanı üşütecek derecede. Kuzguncuk'ta Hayri Onur Yalısı'nın önündeyim. “Kuzguncuk kırmızısı” denizin mavi tonuna başka bir hava katıyor. Türkiye çağdaş sanatının öncülerinden Füsun Onur ve ablası İlhan Onur “doğup büyüdüğü ve halen yaşamlarını sürdürdükleri bu yalıda bu eşsiz anlara her mevsim şahit olmuşlardı,” diye düşünürken buluyorum kendimi. İki kardeş çok yakın bir zamanda kültür ve sanat dünyasını heyecanlandıran bir olaya imza attılar. İleride müze ev olarak kullanılmak üzere yaşadıkları yalısı Vehbi Koç Vakfı'na bağışladılar.

Yalıda sanatsal faaliyetler vakfa bağlı Arter tarafından yürütülecek. Yalının giriş katı kendilerinden sonra müzeye dönüştürülecek, yalı bir misafir sanatçı programına ev sahipliği yapacak. Onun kokusunun sindiği bu yalıda Füsun Onur gibi nice sanatçılar yetişebilir. Bu esnada kapıyı çalıyorum. Kapıyı olanca zarafeti ve içten gülümse-

mesiyle Füsun Onur açıyor. Evin giriş katında ağırıyor beni. Evin her yerinde ailesinin ve kendisinin izlerini görmek mümkün. Başlıyoruz sohbet.

Geçen aylarda kültür ve sanat dünyasını sevindiren bir olay oldu. Ablasınız İlhan Onur'la ileride müze ev olarak kullanılması için Hayri Onur Yalısı'nı Vehbi Koç Vakfına bağışladınız. Bu kararı nasıl aldınız?

Bu kararı 2016 civarında aldık. Hep düşünüyorduk. İlk aklımıza gelen Vehbi Koç Vakfıydı. Ama araya hastalıklar ve virüs girdi derken bu seneyi buldu. Aman hemen bağışlayalım, dedik. En güvendiğimiz, çocukluktan beri babamdan da adını duyduğumuz, takdir ettiği Koç ailesinin vakfında karar kıldık. Gayet emin gideceğiz. Büyük bir yük kalktı üstümüzden. Sevindik.

Müze eve dönüştürüldüğünde bu yalısı nasıl hayal ediyorsunuz?

Şimdilik hiçbir hayalim yok, ama güzel olacağını biliyorum. Misafir sanatçılar kalacak üst katta. Güzel olacak, onu biliyorum. Kalıp bakarsanız artık. (gülüyor)

İlhan Onur, “Füsun sanat okumaya Amerika'ya gittiğinde istese

orada kalabilirdi, burada olmak istedi, buraya döndü” diyor. Sizi buraya ve bu eve çeken nedenleri merak ediyorum.

Hiç aklımda kalmak yoktu zaten. Mezuniyetimden önce en son gelip işleri gören ve karar veren jüriden ressam Grace Hartigan orada kalıp kalamayacağımı sordu. “Zaten kalamam Fulbright Bursuyla geldim, gideceğim,” dedim. “Yok, orasını biz hallederiz, niçin gitmek istiyorsun,” dedi. “Memleketimde çalışmak istiyorum, orada bir şeyler yapmak istiyorum,” dedim. “Buna ses çıkaramam,” dedi. Diplomayı verirken de dekan yine “Kalmak

istiyor musun burada, istersen kalabilirsin,” dedi. Ben gene Fulbright'tan bahsedince “onu hallederiz,” dedi. Ama yok, istemiyorum... Geri geldim buraya. Amerika'ya bursla gittiğimde ilk okuduğum Amerikan Üniversitesi'nde Brabanksy diye bir Alman hoca vardı. Çok bıkkındı Amerika'dan. “Bana bir tane döküm yap, mastırını al, buralarda kalma, git,” dedi. Ben Amerika'ya bir kâğıt için gelmedim dedim, önemli olan diploma da değil; ben çalışmaya ve kendimi geliştirmeye geldim. O sıralar yaptıklarımı beğenmiyor, bozuyor, yeniden yapıyordum. Brabanksy

bana felsefeden örnekler vermeye başlamıştı, ben de bir yandan kütüphanede okuyup araştırıyorum. Bana çok faydalı oldu Brabanksy. Ama buraya geldikten sonra hiç kimseye mektup yazmadım. Yaptıklarım da burada önceleri anlaşılmadı, ‘bu nedir ki,’ dendi.

Yıllar içerisinde kendinizi kabul ettirdiniz, o halde?

O, neden sonra oldu. Sergiler açıldıktan sonra. Hatta bir sergime gelen bir hanım şöyle dedi: “Ben Amerika'dan yeni geldim, ama orada hiç böyle şeyler görmedim.” Yani yaptığının bir eşini veya benzerini orada görse hoşuna gidecekmış demek ki.

Bundan şu sonucu çıkarıyorum. Sanatçılar oraya bakarak mı kendi rüşünü ispat etmeliler?

Evet. İlk önce taklit etmemiz beklenirdi. Ama ön yargısı olmayan, hiçbir şey bilmeyen, kendini bırakıyor sergiye. Hiç ummadığım bir hanım yağmurlu bir günde elinde zembili geldi. Herhalde dinlenecek dedim. “Sizin bundan evvelki işinizi gördüm. Çok düşündürdü beni. Adınızı görünce bu serginize de geldim,” dedi. Bunla-

İstanbullular'ın Kuzguncuk Kırmızısı adıyla da bildiği Hayri Onur Yalısı.

İlhan Onur (solda), Füsün Onur ve kedileri Zorba.

rı da duydum. Bilmese de kendini bırakanlar sergiyle ilişki kuruyorlar, onu anlıyorlar. Benim için çok önemliydi bu.

Böyle böyle kendinizi kabul ettirdiniz. Türkiye'nin en önemli sanatçılarından biri oldunuz. Türkiye'de her yıl güzel sanatlar ve grafik tasarım fakültelerinden binlerce genç sanatçı mezun oluyor. Uzun yılların bilgi, birikim ve tecrübesiyle genç sanatçılara neler önerirsiniz?

Kendi yollarını takip etmelerini öneririm. Mesela ben heykel çalışırken; onun mekanı, zamanı ve ritimini düşünüyordum. Onunla ilerledi. Ritim deyince de sonra müzik çıktı. Lisedeyken gittiğim bir sinemada bir balerin görür, kilden heykelini yaptım. Arkadaşları çok beğenince annem bir tane de onlara yap derdi. Bir tane de onlara yap... Ama ben gördüm ki, o ilk yaptığım ikinci yaptığım, ikinci

“Bu kararı 2016 civarında aldık. Hep düşünüyorduk. İlk aklımıza gelen Vehbi Koç Vakfıydı. Ama araya hastalıklar ve virüs girdi derken bu seneyi buldu. Aman hemen bağışlayalım, dedik. En güvendiğimiz, çocukluktan beri babamdan da adını duyduğumuz, takdir ettiği Koç ailesinin vakfında karar kıldık.”

yaptığım üçüncü yaptığım bir değil. Görünürde aynı şey, şemsiyeli bir kadın. Ama bir şeyi eksik oluyor. Kimse fark etmese bile ruh yok. O zaman karar verdim ki, bunu para için yapmayacağım. Akademiye gittiğimde Hadi Bara, diğer hocalar falan beğeniyorlardı yaptıklarımı, ben de severek yapıyordum. Ama ileride para kazanmam gerekirse ben ne yapacağım dedim, daktilo derslerine yazdım. Baktım kursta

ben hariç herkes çok başarılı, çalışıyorlar. Acaba ben tembel miyim, neyim diyorum kendime. Sonunda daktilo hocası, “Kızım, zamanına ve parana yazık. Bak herkes çıtır çıtır yazıyor. Sende kabiliyet yok gelme,” dedi.

Devam etseydiniz o işi de başarıyla yapardınız. Ama iyi ki de devam etmemişsiniz. Eserlerinizi çoğunlukla bu evde ürettiniz. Bu yılın

üretimine olan etkisinden bahsedermisiniz?

Tabii var etkisi. Evin hissi muhakkak ki işlerime yansımıştır. Hep bu evde düşündüm ve çalıştım. Bir şey bulduğum zaman, İlhan'ı uykusundan kaldırmaya kalkışırım. Buldum buldum, sonu böyle bitecek diye. Şaşardı, “ne buldun,” derdi İlhan uyku sersemi. Heyecanlanıyorum. Ama çalışmak için kendi kendime kalmam gerekiyor. Yalnız kalmalıyım.

Yalnızlığın nasıl bir büyüsü var?

Yalnızken akılda olmayan, düşünemediğim bir şeyi düşünebiliyorum.

Emre Baykal küratörlüğünde Arter'de devam eden serginiz “Opus II - Fantasia” halen izleyicileri ağırlıyor. Sergide yürüyorsunuz, eserlerle bir diyaloga giriyorsunuz. Nesnelere tınlanmaya çalışıyorsunuz. Labirente

demeyelim de bizi bir yola sokuyorsunuz. Kendi açımdan söyleyecek olursam bazen yolumu karıştırdığım oldu. Bazen durup dinle(n)diğim de. Bazen de nerede olduğumu kaybettim... Ben şunu merak ediyorum: o eserin hikayesi nerede başladı.

Öncelikle sözleriniz için çok teşekkür ediyorum çok güzel şeyler bunlar benim için. Eserlere dair ilk fikir “Opus II - Fantasia”nın da 2001 yılında ilk kez sergilendiği, Almanya'nın Baden-Baden kentindeki Staatliche Kunsthalle müzesinde geldi. Mekanı görmek için bir günlüğüne gittim, bir gece kaldım. Akşamında, hemen hemen o gece, eserin hikayesi oluştu.

2022'de gerçekleşecek 59. Venedik Bienali'nde Türkiye pavyonunu temsil edeceksiniz. Bienale hazırlanma süreci nasıl gidiyor?

Hazırlanma süreci güzel gidiyor, severek yapıyorum. Zaten başka türlü yapamam, benim işim bu. Bazı günümde çizgi bile çizemediğim olur. O günleri bırakırım ben. Bazı günler de kedim Zorba pati vursa etkilenirim. (Gülüyor)

Berlin'de yakın zamanda açılan bir serginiz var. Bu sergiden biraz bahsedebilir miyiz?

Berlin ChertLüdde galeride This Story Will Continue adlı sergim açıldı. Yıllar evvel bir gün, ağabeyimin talebesi olmuş bir adam ziyaretimize gelmiş, eşi ağabeyime “koku istersen ben yaparım” demişti. Koku hiç aklımda yoktu, demek ki bir yere kazanmış. Galerinin sahibi Jennifer Chert bana galerisinin kartondan maketini gönderince aklıma geldi bu anı, kokuyla sesi mekanda birleştirdim. Bambaşka bir şey çıktı. Şimdiye kadar hiç yapmadığım.

Uzun yıllardır sanat yapıyorsunuz. Bu süreçte yapmak isteyip de yapmadığınız ve keşke yapsaydım dedğiniz bir şey oldu mu?

Olmadı. Çizim yapıp da bıraktığım zaman tekrar dönemiyorum. O eğer eskiz olarak kaldıysa ona bakıp da bir daha bir şey yapmıyorum. Yani ona bir daha dönemiyorum. Onun büyüsü geçiyor.

Komet'ten sekseninci yaş günü sergisi

Dirimart, Komet'in 80'inci yaşını, sanatçının son iki senedir üzerinde çalıştığı resimlerden oluşan bir sergiyle kutladı. Resim Sergisi adını taşıyan ve 11 Kasım'da açılan sergi, 12 Aralık'a kadar ziyarete açık olacak.

Çağdaş sanatın duayen isimlerinden 1941 doğumlu Komet, Resim Sergisi'nde son dönem üzerinde yoğunlaştığı 12 adet büyük (intemporel) figüratif resimle birlikte, altı adet soyut nitelikli (Alto-Modern) çalışmayı izleyicilere sunuyor. Seri olarak ele alınmamış bu eserler, sanatçının kariyerindeki üretim dönemlerinde fark ettiği çıkış noktaları ve duraklarına referans niteliğinde ve Komet'in deyişiyle “bilinçdışı ile somut dünya arasında gidip gelen resimler.” İzleyicinin, Komet'in hem sanatsal pratiğindeki kırılma noktalarına hem de sanatçının içsel dünyasına dair bir izlenim edinebileceği Resim

Sergisi, figüratif ve soyut anlayışı beraber yansıtıyor.

1960-67 yılları arasında Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde Halil Dikmen ve Zeki Faik İzer atölyelerinde çalışan Komet, 1971'de

devlet bursu ile Paris'e gitti. Beaux Arts'da Singier ile çalıştıktan sonra 1974'ten itibaren İstanbul ve Paris'te aralarında Galerie Maçka, Galerie Hilger (Viyana); Viyana Modern Sanat Müzesi; Lozan Can-

ton Müzesi; Paris Modern Sanatlar Müzesi; Galerie Jean Briance (Paris) ve Galerie Artist Berlin olan çeşitli kurumlarda kişisel sergiler açtı. Komet yaşamı ve çalışmalarını İstanbul'da sürdürüyor.

Kaydedilmemiş kadın sanatçılar

Meşher, 9 Ekim 2021 - 27 Mart 2022 arasında, “Ben-Sen-Onlar: Sanatçı Kadınların Yüzyılı” başlıklı sergiye ev sahipliği yapıyor. Deniz Artun'un küratörlüğünde gerçekleşen sergi, yaklaşık 1850 - 1950 yılları arasında Türkiye'de yaşamış 117 kadın sanatçının toplam 232 eserine yer veriyor. Meşher'in üç katına yayılan seçki giriş katında “Ben”; birinci katta “Sen” ve ikinci katta ise “Onlar” başlığı altında, bölümler halinde ilerliyor.

İsmi, Şükran Aziz'in seçkideki “Ben-Sen-Onlar” adlı işinden alan sergi, çoğunluğu “ben”leşmemiş ve dolayısıyla sanat tarihi tarafından kaydedilmemiş kadınları tek tek fark etmenin yanı sıra, kolektif bir “biz”in oluşabilme koşullarını araştırıyor. Projeye ayrıca konuşma ve atölyelerin olduğu bir etkinlik programı da eşlik ediyor. “Ben-Sen-Onlar”, Pazartesi günleri hariç 11.00 - 18.00 arası ziyaret edilebilir.